

Afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogs-indsatser til børn og unge med et varigt høretab

Beskrivelse af aktuelle indsatser og forslag til
fremadrettede indsatsmodeller

juni

2023

Indhold

Resumé	3
Indledning.....	4
Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	4
Proces og metode.....	4
TEMA 1: Koordination og samarbejde.....	5
Formål med beskrivelsen.....	5
Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser	5
Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering	6
TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen	8
Formål med beskrivelsen.....	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser	8
Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne	9
Bilag	9

Resumé

Denne afrapportering indeholder de nordjyske kommuners behandling af Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

De nordjyske kommuner melder tilbage, at målgruppen, der har brug for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset og er reduceret betydeligt over en årrække.

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen i de tilfælde, hvor der er brug for specialiseret understøttelse. Dette, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have.

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt de regionale tilbud Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) og Institut for Syn- Hørelse og Døvblindhed (ISHD) omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

Direktørgruppen i Nordjylland ser frem til den videre dialog med Socialstyrelsen.

Indledning

Social- og boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *tegningsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i Region Nordjylland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *tegningsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*, fordi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegningsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegningsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i Region Nordjylland.

Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *tegningsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegningsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)2, og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegningsindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Proces og metode

Social- og boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i Region Nordjylland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af tegningsindsatserne. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i Region Nordjylland haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været audiopædagoger, ledere af PPR, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland
- Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023
- Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023
- Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser

Nedenfor beskrives kommunerne i Region Nordjyllands koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

TEMA 1: Koordination og samarbejde

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres tegnsprogsindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab?

Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser

Målgruppen

Målgruppen, som har brug for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset.

Der er tale om en målgruppe, som er betydeligt reduceret i antal over en årrække. Denne reduktion ses især pga. ny høretknologi med Cochlear Implant. Dette betyder, at børn og unge med større høretab har

mindre behov for højt specialiserede indsatser - de er hørende og derfor er indsatser tilrettelagt således, at de understøtter barnets miljø i hjem, dagtilbud og skole.

Kommunerne oplever en målgruppe, hvor kommunikative udfordringer ofte ikke er den primære problemstilling for barnet, f.eks. børn med både høretab og kognitive udfordringer. Denne målgruppe kan i højere grad profitere af f.eks. tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det er kommunernes oplevelse, at hvis der er behov for tegnsprogsundervisning, så er det fordi forældre eller andre i nær familie bruger tegnsprog som primær kommunikation, der så gør det relevant for barnet at lære tegnsprog, som kommunikationsform.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres ofte i regi af henvendelser fra barnets forældre eller pårørende og fra Audiologisk ambulatorie, hvis der er mistanke om høretab hos det konkrete barn.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med varigt høretab, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering

Koordinering af indsatser

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning er (PPR) har en koordinerende rolle og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. varigt høretab.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Audiologisk ambulatorium
- Børneafdelingerne
- Neuropædiatrisk team
- Praktiserende læger
- Skole-dagtilbudsområdet
- Socialrådgivere på børne- familieområdet
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Tale-hørekonsulenter fra eks. Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- VISO-KAS
- Skoletilbud i eks. Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- Barnets familie/pårørende
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt CDH og ISHD omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Disse konsulenter medinddrages også i barnets videre forløb, så længe der er behov for dette. Dette vurderer PPR, CDH og ISHD, naturligt i tæt samarbejde med barnets

netværk. Der sikres altid tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte. I denne sammenhæng er der også fokus på barnets sociale udvikling og muligheder for at indgå i fællesskabsrelationer i dagtilbud og skole.

Case eksempel på samarbejde imellem kommune og specialiseret tilbud.

Sagen drejer sig om en dreng, nu 16 år, der har været i kontakt med PPR og socialafsnit siden sin tid i dagplejen. Drengen har vedvarende fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, der blandt andet omfatter et betydende dobbeltsidet høretab, synsvanskeligheder i form af grå stær samt infantil autisme. Det vurderes, at drengens hørenedsættelse er af en sådan karakter, at det kræver en specialiseret indsats at støtte hans udvikling.

I dagplejetiden indledes derfor et samarbejde med Aalborgskolen (CDH) om et vejledningsforløb fra deres afdeling for vejledning til småbørn med høretab. I samarbejde med CDH, forældre og Kommunen besluttes det herefter at visitere drengen til Børnehaven Bambi, der på det tidspunkt var Aalborgskolens småbørnstilbud. Ved skolestart besluttes det, at drengen starter på CDH, hvor han fortsætter og nu går i 10 klasse.

Kommunen har i hele skoleforløbet deltaget i den årlige visitationskonference.

Kommunerne oplever et meget begrænset behov for tegnsprogsundervisning, hvor tegnsprog skal erstatte verbalt sprog. Børnene modtager kompenserende tiltag via anden hjælp, herunder CI-operationer, som nævnt ovenfor. CI-operationer er relevante i mange af sagerne med børn med varigt høretab. I tillæg hertil nævner alle kommuner, at man arbejder med specialiserede audiologopædiske ydelser, undervisning i tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det vurderes som væsentligt at børn der benytter sig af tegnsprog, også lærer at klare sig i den hørende verden, hvor langt de fleste ikke taler og forstår tegnsprog, f.eks. ved at børnene mestre skriftlig dansk.

Kommunerne peger på, at der kan være udfordringer i den interne koordinering imellem kommunernes fagforvaltninger. Der er flere lovgivninger, som skal spille sammen, hvilket kan komplicere samarbejdet omkring fx personlige og undervisningsrelaterede hjælpemidler. Kommunerne understreger dog, at børn og familier får den støtte og de hjælpemidler, som de har brug for.

Samarbejdsaftaler

I Nordjylland er der indgået en aftale om et Forstærket Samarbejde (bilag vedlagt), der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Dette, bl.a. ved tre hovedspor, som

omhandler særlige beskyttelsesvilkår, systematiseret og formaliseret dialog partner imellem, samt en forpligtigelse til early-warning ved vanskeligheder ift. økonomisk og faglig opretholdelse af tilbuddene.

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i Det Forstærkede Samarbejde.

TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet, at børn og unge med et varigt høretab i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af tegnsprog?*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede tegnsprogsindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser

Den målgruppe, som kan profitere af højt specialiseret tegnsprogs indsats, som den primære indsats, forekommer ikke i særligt stort omfang i Nordjylland. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsats som målgruppen af børn og unge med varigt høretab modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunerne og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD og skoletilbuddet CDH). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, når der er behov herfor.

En udvikling af den fremadrettede tegnsprogsindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland.

KL's Koordinationsforum følger ligeledes løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national videns portal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt, også for de fagprofessionelle i dagtilbud og skoler.

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med varigt høretab og at kommunerne anvender- og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftale om Det Forstærkede Samarbejde.

Bilag

- Det Forstærkede Samarbejde - Nordjylland